

Partint del seu Alcoi natal, Eugeni S. Reig (1942) es dedica amb passió i rigor a aplegar, divulgar, estudiar i reivindicar els mots valencians més amenaçats. El fruit del seu treball, 'Valencià en perill d'extinció', arriba ara a la segona edició.

“Els qui haurien de fer llum, fan fum”

A la *dula*, *amussar*, *aiixar*, *aiissar*..., i així, fins acabar la zeta, 1.440 paraules i expressions. I més coses: fonètica, cultura popular, botànica i fins i tot receptes de cuina. Perquè *Valencià en perill d'extinció* és molt més que una garbera de mots “vulnerables”, a punt de desaparèixer esclafats per la pressió del castellà o, potser en el menys dolent dels casos, desplaçats per una llengua estàndard mal entesa, artificiosa i emprobradora.

Però no us penseu que l'autor –i editor i promotor, que tot s'ho fa ell– d'aquesta voluminosa i treballada obra s'ha limitat a acumular vocabulari referent a activitats i costums ja desapareguts, propis de la nostra ruralia; reials i xanques inservibles avui. La

gran majoria dels mots que ens ofereix són perfectament viables en el segle XXI. Encara que en Ikea no venguen tendurs.

—**Senyor Reig, vostè no és o, millor dit, no era del gremi de la llengua, va cursar estudis tècnics i ha treballat molts anys en Telefónica. Com és que li va pegar per “arreglar paraules”?**

—La meua llengua sempre m'ha interessat molt, sempre m'he apuntat les paraules que em cridaven l'atenció, però no vaig començar a fer-ho més seriosament fins que, cap a l'any 1984, sentint parlar uns joves alcoians, em vaig adonar que parlaven un valencià francament diferent al que jo havia heretat de mos pares. Vaig comprendre que estava

perdent-se una part del nostre lèxic patrimonial, i això em va colpir.

—**I com és que es perd vocabulari?**

—Per diversos motius; perquè hi ha un empobriment general de totes les llengües i per influència del castellà. Sempre n'hi ha hagut, però és que en els últims anys, amb la globalització dels mitjans de comunicació, amb la televisió, és com si tots tinguérem un parent castellanoparlant vivint a casa. A més, la llengua estàndard que s'ha ensenyat en les escoles ha estat basada en una adaptació del català oriental molt relativa. Per què únicament s'hi ensenya *baula* si nosaltres sempre n'hem dit *esclavó*? És a dir, hem de potenciar el nostre lèxic propi precisament per a integrar-nos més en la societat en què estem i enfortir-la. Hem d'enfortir la llengua a partir del nostre lèxic.

—**I d'això, no se n'haurien d'encarregar institucions com ara les universitats, les conselleries del ram o, en el cas valencià, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua?**

—Evidentment, i també és cosa dels mestres, però primer, dels qui formen els mestres, del formador de formadors, de la universitat. I també dels mitjans de comunicació.

—**I com veu el llenguatge de la nostra premsa i televisió?**

—No el veig massa bo; hi trobe deficiències lèxiques, sintàctiques, fonètiques... Per quin motiu diuen coses com “una xicoteta pausa” amb l'adjectiu davant el substantiu, en lloc d’“una pausa ben curta”? I el mateix podem dir dels mitjans catalans. En lloc de potenciar paraules genuïnes com *enguany*, fa l'efecte que les veten, sempre diuen *aquest any*. I a l'*endemà*? Per què han de dir *el dia següent*?

—**Ara la moda és *el dia després*.**

—Bé, jo només dic que nosaltres tenim una paraula pròpia que és *enguany* i una altra que és *endemà* i són ben vives, i no podem assassinar-les simplement perquè el castellà no les té. Els qui haurien de donar llum donen fum.

—**I l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, donarà llum o fum?**

—Tinc esperança que faça alguna cosa de profit, però no vull dir encara res; vull esperar a veure el diccionari i la gramàtica. L'Acadèmia és jove i encara no ha donat els fruits que hauria de donar.

—El seu llibre ha estat elogiat per Joan Solà, per Isabel-Clara Simó, per Màrius Serra, per Emili Casanova...

—Sí, en efecte, hi ha hagut moltes persones que han tingut l'amabilitat de parlar bé del meu llibre. I espere que el llibre tinga èxit no sols entre els valencians, sinó també entre els altres catalanoparlants, perquè moltes de les paraules que incloc són patrimonials catalanes, com ara *fumeral*; *ximeneia*, *ximenera*, o qualsevol de les deu o dotze variants d'aquesta paraula, vénen del francès; és un gal·licisme, encara que estiga molt integrat en la llengua viva.

—Hi ha ara algun autor valencià que destaque per la riquesa lèxica i la fidelitat a la llengua viva?

—N'hi ha de molt bons. Joan Francesc Mira és magnífic. Un escriptor que té una qualitat de lèxic autòcton molt interessant és Toni Cucarella. I també Josep Lozano i Encarna Sant-Celoni, que en *Al cor, la quimereta* [Tabarca Llibres, 2002] posa un glosari ben interessant amb moltes expressions i paraules de la Valldigna.

—Senyor Reig, el valencià està en perill?

—Jo sempre he seguit optimista, però darrerament estic un poquet dubtós. Veig que hi ha molta gent que abandona la llengua. Sembla que el valencià culte cada volta està millor, hi ha més persones que saben parlar, llegir i escriure el valencià culte, però el valencià popular va a recules. En l'Alcoi de la meua infància tothom parlava valencià, els autòctons i els immigrants, els joves i els vells, els patrons i els obrers. Els immigrants acabaven integrant-se, però ara veig alcoians de vint o quinze anys que parlen només en castellà. Això a mi em colpeix. A València potser ara se sent parlar més el valencià al carrer que durant la postguerra, potser perquè estava més reclosos en les cases.

I aquesta situació s'afegeix a l'empobriment lèxic, sintàctic i fonètic. Si hi ha menys gent que parla la llengua i damunt els qui la parlen ho fan pitjor... Però no vull ser pessimista, confie que les coses puguin millorar i per això he fet el meu llibre.

Josep Agustí

Dos quan s'aneguen

Sebastià Alzamora

Intel·lectuals en lliça

Em sembla que la primera va ser Manuela de Madre, i després un ampli corifeu de comentaristes de tota casta, catalanistes tots ells de bona voluntat, que han expressat decepció pel silenci que durant llarga estona han guardat els intel·lectuals progressistes espanyols respecte de la infecta carretada de xenofòbia anticatalanista que ens ha vingut a sobre a expenses del projecte de reforma de l'Estatut. La increpació era lògica (tan promptes com són, aquests intel·lectuals, a apuntar-se a defensar causes justes, doncs aquí en tenen una de servida en safata), per bé que d'una ingenuïtat integral que s'ha fet palmària tan aviat com els mencionats intel·lectuals han tingut a bé de pronunciar-se.

Suso de Toro

En efecte, fins a dos-cents noms (alguns d'ells ben sòlids: Caballero Bonald, Sarago, Suso de Toro, Sampedro) han signat un manifest, que és cosa que no compromet a res i que, sota el títol commovedor d'"Espana es Cataluna", demana un acord "sense maximalismes" sobre l'Estatut, i sobretot s'ocupa d'identificar i censurar amb rotunditat el promotor de la situació actual de crispació histèrica, és a dir, el PP.

Bé: no és que em semblí malament, al cap i a la fi el PP s'ha servit certament d'aquesta qüestió per posar a ple rendiment tota (i és molta i molt potent) la seva sinistra maquinària de perversió del sistema democràtic, i per altra banda benvingudes siguin les actituds dialogants i respectuoses quan de tot arreu cauen les amenaces, els insults i les bufetades dels reaccionaris i els pocavergonyes. Però jo volia fixar-me en una altra cosa: els intel·lectuals espanyols, de dreta o d'esquerra —i més en un escenari polític cada dia més polaritzat— reaccionen només quan tenen ocasió de sortir en defensa del color polític que els representa, o, millor encara, d'atacar el color contrari. Dit en plata: als dos-cents signants del manifest mencionat, l'Estatut de Catalunya els importa un rave, i si s'hi pronuncien a favor és només en la mesura que això els permet delatar i posar en evidència l'adversari polític, que ja saben ells prou què s'hi juguen en cas que torni a governar.

La qual cosa ens posa davant d'una altra qüestió no gens menor: a Espanya, per bé que molt desdibuixada, la figura de l'intel·lectual constitueix encara un poder fàctic que pot contribuir a reforçar o debilitar determinades opcions de govern; a Catalunya, en canvi, aquesta figura bascula entre la condició dels cossos gasosos i la de l'animaló petit, suau i pelut que va descriure Juan Ramón Jiménez. Constatem-ho, doncs, ni que sigui a benefici d'inventari.